

Ferencz e. Győző

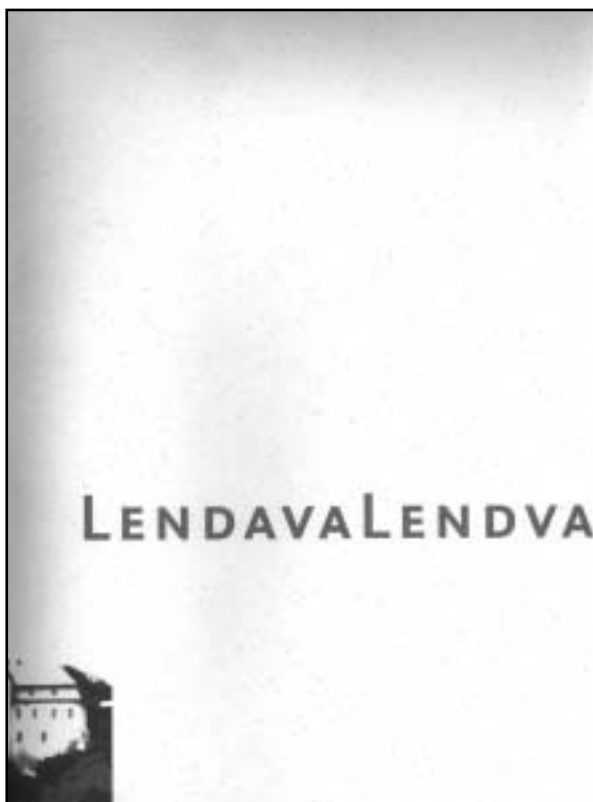
LendavaLendva

Kétnyelvű album a Muravidék határvárosáról

Amikor még közvetlen autóbusz járat kötötte össze Zalaegerszeget Muraszombattal – reggel ment, délután visszajött a jónép – be-beugrottunk Lendvára is rokonlátogatóba, körülnézni, az utóbbi években pedig inkább megitatni a kocsi lóerőit, vagy éppen a Bánffyba egy kiállításra, irodalmi estre, no meg egy pohár lendvahegyi borra, talán kávéra, ha már „kavarna” a hivatalos neve a Bánffynak. De miért is Bánffy nevét viseli? Ki volt az a Bánffy, és miért kell megemlékeznünk róla? Mihelyt elolvassuk a LendavaLendva című, album (32x22,5 cm) nagyságú, Franci Just és Feri Lainscsek szerkesztette könyvet, teljes részletességgel megtudjuk. Előbb azonban a város madártávlatú remek képe után ereszkedjünk alá, és olvassunk bele Anton Balazsek polgármester előszavába, amelyből megtudjuk, hogy „Az ember már időszámításunk előtt háromezer évvel felismerte vidékünk kedvező életfeltételeit... A végtelenül gazdag és eltérő történelmi időszakok ellenére legszívesebben az osztrák-magyar kiegyezés és a polgárosodás idejéhez térünk vissza. Ez volt az 'alsólendvai járás' gazdasági, kulturális és szellemi virágzásának, a gazdag társadalmi életnek, az erős zsidó közösségnek és az igazi együttélésnek az időszaka... A Lendva község területén élők élete fokozatosan kedvezőbb, ember központú társadalmi-történelmi mederbe kerül.”.

A lendvai háztetöket bemutató látványos felvételt követően folyóiratunk főszerkesztő-helyettese, dr. Bence Lajos (a szlovéniai magyar irodalom egyik jeles alkotója) írt személyes hangú sorokat az ókori, római Halicanumról, Lindauról (azaz Hárs-szögről, amelynek emlékét őrzi tán a Lipa Szálló neve is), Lindváról, a mai Lendváról.

„Létéről településsel egybe kötött erődként 1192-ből származó oklevél tanúskodik. Váruai Haholdok, a későbbi Bánffyak, Esterházyak, és rövid ideig a Nádasdyak. Mind-mind művészt pártoló, de már az új megszállottai (a Bánffyak)... művészeket, festőket, költőket hívtak a birtokra, az egyik, Ráskai Gáspár itt alkotta legszebb széphistóriáját a Vitéz Francisco-ról. Kedvenc prédikátora (Kulcsár György) óhajára az egyik Bánffy nyomdászt hozatott (Hoffhalter), s 1573-74 során három, ma is számon tartott ösnyomtatvány került ki a nyomtatóból 'Alsóindván'... A polgárosodás korában és a 19-20. század fordulóján lehetett itt igazán nagy élet... Ami építészeti szempontból igazán fontos, már akkor meg volt... a Korona, a régi Községháza... a polgári iskola, a városi könyvtár, a járásbíróház... evangélikus templom. Egy csepp jelenné

szelidülő múlt, jövőbe mutató jelen. A régi Alsó utca manapság szinte városközpont-arculatot ölt...”.

„Úristen, döbbenek rá, mennyire kevés emlékünknél nekünk is, akik módszeresen 'tanultuk' a várost... Egy nagyszerű hozomány azért akad az etnikai sürgés-forgásból: a szőlő és a bor. S mennyi, máig megfejthetetlen titok, például a borosznaki árok nevének előtagját kutatva... sokáig álltam a kapudban, város, bebocsátást remélve, míg végül megtört a varázs, valósággal hívtál, most már jöhetsz, gyere, most az enyém lesz, mindörökre” – írta a nem messzi Götérházán született, de költő-szerkesztőként már csak lendvaiként ismert Bence Lajos, akinek vallomások írásából római, törökkori, s a 19-20. század fordulóját fölidező képek után a másik irodalmár és történész, dr. Göncz László Lendva múltja (A Lendvavidék rövid történelmi áttekintője címen önálló füzetként is megjelent) kismonográfiája következik.

A nagy múltú település történetén végigvonul, hogy itt dologszerető emberek éltek mindig. Ha már az elején is a kavarna – kávézó – névadóját, Bánffyt említettük, vegyük ki az írásból, hogy eredeti családnévét a források 1163-tól, a német eredetű nemzetség megtelepedésétől 350 éven át különböző módon említik: Hahold, Hadoth, Hahót, Haholdi, Haholt szerepel az okmányokban A vár uraként először 1272-ben tűnik föl. Az egyik utód horvát bánként került a lendvai, egyszersmind a zalai

történelemben, s az ő gyereke lett bán-fi. A római katolikus vallást átalakító – megreformáló – mozgalom lelkes hívévé vált János, majd István, s az ő fia, IV. Miklós is. Hittevékenységének szellemében Lendvára hívta Hoffhalter Rudolf, az ismert nyomdász fiát, aki 1573-ban már elkezdte a magyar nyelven íródott 3 kötet kiadását, még abban az évben kettőt. Ez nem csak a közeli katolikus körök, de a Habsburg-ház nemtetszését is kiváltotta, s el is üldözte a nyomdászt a lendvai földről. De a fejlődés megállíthatatlanná vált, s 1703-ban már 20 kispiparost tartottak nyilván. A leromlott helyében 1846-ban megkezdtek az új, akkor korszerű általános iskola megépítését. A polgárosodás egyéb mozzanatain túl máig ható jelentősége volt az 1889-ben megjelent hetilapnak, majd a többi újságnak is, amelyet helyben szerkesztettek és készítettek el a Balkányi-nyomdában.

Aztán 1899 tavaszán megalakult az Alsólendvai Kerékpározók Egyesülete, 1 év múlva a korcsolyázóké, 1903-ban pedig a labdarúgó-klub. Annak a Kakasdi Hajós Mihály ügyvédnek a szervezésében, akinek utóda, az ugyancsak jogász dr. Hajós Ferenc lett az önálló államiságú Szlovén Köztársaság első budapesti nagykövete – de ezt már nem a könyvből tudhattuk meg.

A két esemény közé került, hogy a háborúban szentes hadüzemő fél Magyarországból a győztes hatalmak lekanyarították a Délvidéket, amelynek egy része, ha 1942-ben egy időre vissza is került a Horthy-kormány hit-szegő támadása nyomán, hamarosan azonban – s úgy tűnik, végleg – a mai Szlovéniához került vissza Lendva és környéke. Megkezdődött a tenger-melléki szlovének betelepítése. Az évtizedek alatt fölhalmozódott feszültség csak mostanában kezd egymás kulturájának, magatartásának kölcsönös megtermékenyítésévé gazdagodni. Csupán az 1970-es évektől kezdődő időszak vált, például a kétnyelvűséget rögzítő alaptörvény megjelenésével, kedvezővé a város és környéke számára.

E sorok íróját elégedettséggel tölti el, hogy ha gazdasági szempontból nem is, de a Lendvidék-Vas-Zala megye között megkötött és folyamatosan megújított, már 15 éve jól működő egyezmény értelmében sokoldalú művészeti, sport és kulturális együttműködés jöhetett létre. Az egykori zalaegerszegi járás, s a megyeszékhely, valamint Lendvidék között pedig már a 42. évében lépett a sportbarátság – igaz, ez sem az ismertetett

könyvből tudható meg. A Pannon Tükörben, annak 1995 végén megjelent próbaszámától kezdve (Bence Lajos versei), állandóan jelen van a lendvidéki irodalom, képzőművészet és helytörténet éppen a jelen könyv szerzőinek jóvoltából is, talán egy mondat erről ugyan-csak belefért volna a szövegbe.

Tanja Simonka és dr. Bence Lajos Lendvai impresziók című esszéjéből azonban kerek kép rajzolódik ki arról, hogyan lehet látni, miként érdemes szemlélni a pannon derű városát és a környék településeit, beleértve a hegyhátak népi építészeti örökségét is. Elérkeztünk arra a helyre, amikor feltétlenül meg kell említeni Jozse Szuhadolnik nem csak fényképészeti szakmai minőségükben helyt álló, de láttató, azaz művészi értékű felvételeit, például a „kecskearcú (!)” képet a 132. oldalon. Elismerés illeti a bizonyára több százból kiválogatokat, s a képszerkesztőket is, akár egész, sőt kétoldalasként hagyták érvényesülni az arra méltó felvételeket.

A Lendvai szívdobbanások című fejezet képpel is értelmezi, amit szövegben leírnak a szerzők – Anton Balazsek, Bence Lajos, Alenka Galics, Göncz László, Boltjan Hac, Ivan Koncut, Sonja Kreslin, Tanja Simonka, Rozalija Vajdics – az egyes nevezetességekről: a várról, a Szentháromság kápolnáról, a Postilláról, a zsinagógáról, az evangélikus templomról, a plébánia templomról, a Makovecz-féle színház- és hangversenyteremről, a Korona Szállóról, a Laubhaller-villáról, a jeles szobrokról, sőt a temetőkről is.

Természetesen nem maradhatott ki a nemzetiségi sokszínűség, a szőlőhegyek, a már hagyományos Lendvai Búcsú hangulata, a holtágak vonzereje, s a környékbéli 20 település történetének ismertetése sem. Az így, 1998-ban alapított közigazgatási egység a Lendva község, azaz a mi fogalmaink szerinti járás a 17 helyi közösséggel együtt, amelyet 12. 083-an laknak, köztük 5300 magyar.

A Muraszombaton nyomtatott és Ignac Meden tervezte szlovén, magyar és angol nyelvű kiadvánnyal nem csak annak tartalma, hanem maga a vállalkozás miatt is elégedettek lehetnek a közreműködők. A fordítás Andrej Kovács, Marijana Szukics és Liana Miholics munkája. A szerkesztők külön megjelölték, hogy a magyar szöveget szlovénra Gaál Gabriella ültette át. Kiadta a Podjetje za promocijo kulture FRANC-FRANC d.o.o., zanj Franci Just.